

Imkeren in de groene omgeving

Westerwolde

Reizend door de groene omgeving nam Henk van der Scheer een kijkje in Westerwolde en sprak er met een imker.

Westerwolde in het zuidoosten van Groningen wordt doorsneden door de riviertjes Ruiten-Aa, Mussel-Aa en Westerwoldse Aa. Ten westen en zuiden van Westerwolde liggen de Gronings-Drentse Veenkoloniën, ten noorden het Reiderland en naar het oosten het Duitse Emsland. Na vaststelling van de grens met Drenthe aan de westkant van dit gebied, een grens dwars door de uitgestrekte veengebieden, kon ruim twee eeuwen geleden de grootschalige ontginning van het veen beginnen en ontstond de Kanaalstreek. Door die westgrens horen ook de veenkoloniën Stadskanaal en Musselkanaal nog bij Westerwolde.

Ontstaan

Ongeveer 9000 jaar geleden begon de veenvorming ten zuiden en westen van Westerwolde en werd bewoning daar onmogelijk. Het zandgebied van Westerwolde bleef bewoond tot ongeveer 200 jaar voor onze jaartelling, getuige de vele urnenvelden en restanten van grafheuvels. Daarna groeide het veen over het zandgebied. Pas in de Middeleeuwen vestigden zich er waarschijnlijk weer mensen. Lange tijd bleef de streek sterk geïsoleerd. De noord-zuid lopende dekzandrug lag als een wig in het Bourtangerveen. Wel liep er een oude verbindingsweg naar Duitsland, langs het vestingdorpje Bourtange. Vanuit Duits perspectief ligt het gebied in het westen, vandaar 'Westerwolde'. Afgraven van het Bourtangerveen hief de geïsoleerde positie op.

Het landschap

Westerwolde is vanouds een esdorpenlandschap, met op de hogere zandruggen akkercomplexen. De schapen graasden op de hei en overnachtten in de potstal. Langs riviertjes en beekjes lagen hooi- en weilanden. Langs de Ruiten-Aa ontstonden enkele rivierduintjes. Die watertjes voerden het water af in noordelijke richting, naar de Dollard. De aanleg van het Mussel-Aa-kanaal en het Ruiten-Aa-kanaal stimuleerde de ontginning. Dankzij de werkverschaffing ontgonnen vele werklozen in de periode 1920-1950 de gronden met de schop in de hand. Van 1930 tot 1950 zijn bossen geplant op de heidevelden bij Sellingen. Die zijn nu 600 ha groot. Direct ten zuiden ervan liggen de bossen van Ter Borg met daarin een 35 ha groot restant van de voormalige heidevelden. Nu is Westerwolde grotendeels agrarisch gebied. Rationele verkaveling en openheid kenmerken het landschap, eerst met veel gemengde bedrijven. Daarna specialiseerde men binnen de akkerbouw: fabrieksaardappelen, graan en suikerbieten. Nu stoppen er veel boeren en wordt de streek geleidelijk aan ontwikkeld voor het toerisme. Sinds de jaren 90 is het beekdal van de Ruiten-Aa ('t Oal Daip'), met de aangrenzende dekzandruggen en esgronden onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Men is bezig met herinrichting (hermeanderen) en met verschralen van grond, waardoor zeggenvetaties weer een kans krijgen.

Langs de Ruiten-Aa ligt het Lieftingsbroek, een loofbos met zomereiken, wintereiken en beuken, aangemeld als Natura 2000-gebied. Plaatselijk wordt de struiklaag gedomineerd door hulst. In de natte delen staat de ondergroei vol met o.a. grote muur, dalkruid en bosanemoon. Er groeit braam en framboos, met als bijzonderheid de witte grondbraam (*Rubus arrhenii*).

Imkeren in Westerwolde

Westerwolde kent twee NBV-afdelingen: Ter Apel en Westerwolde. Vorig voorjaar sprak ik met Jan Kruit, secretaris en waarnemend voorzitter van de afdeling Ter Apel. Hij imkert al vanaf zijn veertiende en woont in Ter Apel in het ouderlijk huis. Zijn ouders hadden er een boerenbedrijf. Hij zag voortzetting daarvan niet zitten en is nu hoofd van de bedrijfsbrandweer van AVeBe, de firma die aardappelzetmeel verwerkt uit de vele fabrieksaardappelen uit de Veenkoloniën. Die firma heeft ook veel vloeivelden in Westerwolde en in de Veenkoloniën. Het proceswater van de aardappelzetmeelverwerking kan daar uitstromen voor bezinking, de grond indringen en verdampen. Op de ongebruikte vloeivelden krijgt de natuur haar kans.

Zijn baan laat Jan voldoende vrije tijd om samen met Lubbert Heidema imkerij 'de Driehoek' te runnen. Voorts is Jan regionaal bijengezondheidscoördinator en honingkeurmeester en vertelt hij bij groepen en verenigingen over zijn hobby.

Jan en Lubbert hebben Carnica's en zweren bij de lijn Peschetz. Die Carnica's zijn volgens Jan zachtvaardig; de volken ontwikkelen zich prima en er is goed honing mee te winnen. Raszuivere koninginnen halen ze uit Duitsland en ook laten ze op de Duitse Waddeneilanden jonge koninginnen bevruchten. Samen hebben Jan en Lubbert ongeveer 60 volken, verdeeld over vier standen, waarvan één bij Jan achter het huis. Daar heb ik inderdaad met blote armen bij de volken gestaan zonder aangevallen of gestoken te worden. Om zwermen te voorkomen maken ze (verzamel)broedafleggers en kweken daarin de jonge koninginnen op, die in Duitsland worden bevrucht.

In het bosgebied bij zijn huis halen de bijen in het voorjaar prima op wilg, esdoorn, linde en kastanje en in de zomer op vuilboom, wilde braam en framboos. Met een deel van de volken reizen Jan en Lubbert naar het koolzaad bij Blijham en ze verhuuren een aantal volken voor bestuiving van blauwe bes bij een teler in Gasselternijveen. Jaarlijks oogsten ze ruim 750 kg honing en kopen daar ongeveer 250 kg bij, voor de verkoop.

In 2011 hadden ze 60 volken ingewinterd, maar helaas waren er in het volgend voorjaar maar 40 over. Het blijft onduidelijk waardoor. Volgens Jan kan het in principe niet aan de varroa hebben gelegen.

De bestrijding daarvan is volgens het 'menu' van Bijen@wur uitgevoerd.

Besluit

Tijdens een rondgang over het erf (2500 m²) en door zijn 'werkplaatsen' en slingerruimte merk ik met een prima vakman te maken te hebben. Jan heeft veel en goed gereedschap, is uitstekend geoutilleerd en erg handig. Recent heeft hij de oude schuur afgebroken en een nieuwe opgetrokken. Er staat een mooie stal bij huis, kasten maakt hij zelf, hij verwerkt was van oude raten en hij slingert honing in een ruimte die aan Europese normen voldoet. Daar kan ik met mijn ruim 35 jaar ervaring in de imkerij nog wat van leren. Jan, nogmaals bedankt voor de ontvangst, de uitleg en het tonen van het 'bedrijf'.

Boven: Gevarieerd landschap in Westerwolde: landbouw, veeteelt en bos (foto Henk van der Scheer).

Onder: Landbouw met akkerrand (foto Jan Kruit)

Bladzijde 21: Mussel-Aa (foto Henk van der Scheer)